ԱԶԳԱՍԷՐ

Հրատարակի յամեն Շաբաթու օր՝ ի տպարանի Յով. ...
Տարեկան գին Ռուփի 24 :
Բաժին միոյ Ընկերութեան 600 :

ՄԻԱՍՆՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԵՐՋԱՆԿԱՑ

Ամենայն ազգային հրատարակութիւնք ձրիաբար ընդունին :
Ազդեցին տողի տպագրութեան 2 անայ առ տողն

ԿԻՆԱՑԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ԴԻՏԵԼԵԱՑ

ՀԱՏ. Գ. ԹԻՒ 77. ԿԱԼԿԱԹԱ 1847 Յունիսի 30.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ

Կարծէ չէեղ ախտաւորութեամբ հաստատեցաւ մեզ յայս տարի՝ հանդէս Պարոնեայ. ընդ որ՝ որպէս ընդ երկրորդ շինութիւն տաճարի Տեառն Յերուսաղէմ, հինաւուրց ծերունիք բազումք, և մատաղատի մանկունք կայտառեցին ուրախութեամբ. Կամիմք առնել, թէ նորա՛ որք մեծագոյն երանելեացն ակնածանօք վայելչութեամբ փառացն մեծամեծութեանց Հայրենեացն ընդ այս հայեցեալ, հեղձամղձուկ լինէին. Իսկ նորա՛ որ յանհանդէս աւարտութեանդ այսմիկ վկայութեան բան զայս ազգային ինչ ոչ տեսեալ, խաղալիքն և փառս այնքին Արարչին յաւիտենից, որ այնչափ սիրեաց զազգ խորհի, մինչև զՈրդին իւր զմիածին ետ :

Կարծէ ազգս էր և անդաչափ նախահարցութեան Տեառն Խաչահայեաց Օր.

Վ. Նուիրակի Սուրբ Էջմիածնի Ա. Թոռոյն Երուսաղէմ :

Որ էին, որք որոշ մասունք ցաւելին զնան ոչ ինչ սուտ էր հանկոյ՝ ի փոխ ձեռաց սակս՝ քան զոր առաջին ուղղ տխրագինն, և տխրագինն, զի ի մանուկ օրս խորհեալ չորսին զբաւական տասնե միայնին ընդունին. Աւրեմն մի սզաչիմք, մի և զորոց խոստացեալ ընդ ամենայն կայցուք առ ընդ մեր և հաւատ, բայց որում՝ Ո՛ր կենդանութիւն՝ մեր ազատութիւն՝ է, մեր փրկութիւն՝ մեր ՀԱՅՈՑն և որոց եթէ փոյթ չառցուք, որդէն խոկ մեռեալ և դատապարտեալ խոկ եմք. զոր մնչաւ մարդասիրութեամբ իւրով հետև տպագէ ի մեզ Ամենամեծ բարին Աստուած, զմիա նոր և սիրող Աղջի հաստատելով ի հաւրծս մեր. Ամէն :

—Աչ սակաւ զմայլեցաւ ի վերայ ձեռնարկութեան Պարոն Յովսեփայ Էմինեանց, որ զկատարեալ Ճաշակ և զձանձոր նկարչութեան իւրացուցեալ

ձիթոյան նկարեաց զղամակիր բազ-մաց ՚ի մերձակայից՝ կային յոր և նմանս նախագահութեան նոցա ։ Արդ ձեռք նոր մշակեալ մայրենութիւն ՚ի մայրե-նոյն պատուաւորին , որ մինչև զայն պատուոյ, և ոչ մարձու ՚ի գործ դնէ ։

—◆—

ԱՐՏԱՔԻՆ

՚Ի 21 և ՚ի 22 ամսոյս՝ մեծաւ ա-ւերկրագործութեամբ և ծախիւք կառավարչին Հնդկաց զօրն Մարտա-ուանի շառատուածուհւոյ՝ կանխադրա-նին ՚ի զանկացն Պաւրգայ՝ և կորզին Բրիմայ, որ եղև բաւ աւատապետոյ, զաւակ զորութեան և երգոց առ Հն-դիկս , և համարի նոցա Նման կամ Աթենաս ։ Նկարի սրբէս թէ ՚ի կա-քում , մին ՚ի ձեռին , Իւր զալիմնե զի Հնդկէց , որ Հեանսով զմնձիւս ման շառատուածուհւոյս խնդրու-թեան այարիկ՝ յսուսր անձի նորա ՚ի մ. ծ. մեր ամծանց համարին գրեչ և կազմակ ՚ի ձեռս անձաւլ ։ Պատ-ցէ ասել կամելով՝ թէ աստուծի նորա՝ մարթանք ոչ ինչ են ։ Ըերպազ ոք երեցագունի կամ ճարտարագունի Հանդիպեալ՝ առ աստ նորա ազդա-նէ զգործիս իւր ։

—Ամսոյս 25 , Ափիոնի ծախսն զանե-զի եղև , բայց բաւ յուսալենին ցած գնով քան զառաջինն , յոր օրինակ ։

	Արկղք	Բարձր գինի	Ցած գինի	Միջին գին
ՊԱՏՆԱՅՆ	1690	1200	1185	1188.14.11.
ԲԵՆԱՐԵՍԵԱՆ	715	1165.	1155.	1168. 9. 0.

Զոր ստացեալ
2.009.300.
8.28.375.

—Բազմութիւն Հնդկի ուխտաւո-րաց ՚ի քաղաքն Հեասաւար և մերձա-ւոր աշխարհաց գրաւեցան եկին զը-նացին ՚ի Սարդա մեկնել ծակեց Գանդ-գեսի պաշտելի գետոյ խաբեայց՝ ՚ի ծովնյու , և ՚ի պարսին մի ՚ի դե-տակաւորութեան, որ բաշձեալ ըմբռնեալ ոգիս վախճանի կամ աւելի ընկղմե-ցան ՚ի խորս գետոյն , և կարծեն ա-ղէք եւրե եւրեսւն ։

—ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգք Ամերիկեան Սահ-մանեծան Թագաւորի Նեպալայ, որ կորէ համնել զօրս 130.000 ՚ի պատե-րազմ, և թնդանօթս եւրե 130 և աւելի , կուտեցեալ ՚ի կռնեց իւրոց ևն յուխոս ՚ի Ակօրես , ՚ի սահման Տէրութեան Անգղիացւոց ։ և Լա-գիրք ազգին արդ՝ն խոկ քաղաքին զարդարութիւն Տէրութեան իւրեանց և զանմնացանկանութիւն ըմբռնեալ հեղինակութեան՝ եթէ կալանաւո-րեալ նա զգայման կամօք եկեալ ՚ի դատաստան մտնալ սկանդես քաղաքա-կան խնդրոց ՚ի մէջ Անգլիական Հնդ-կաստանի և Նեպալեան տէրութեանց ։ Բայց ասէ թէ այլ կերպարանք է նա-խատանաց , և ոչ կատարէ ։ Բա-ւական է , որ մնաց յամ ՚ի զուր փոր-ձանէ , և յաջողեալ ամնէ՝ զոր ինչ և կամի ։ Բայց ՚ի վերայ այսր ամե-նայնի Թագաւոր է նա անմիտաբան աշխարհի , իշխանք նորա միշտ հա-կառակութեամբ կան ընդ իրերաց և ապստամբ թագաւորին , և եթէ այս-պէս՝ գիտէ պաշտել զինի Լորդ Հար-դինկայ՝ յետ ասպատակեայ զիշխանու-թիւն Լոհարայ զէզ ՚ի Նեպալ արշաւել , մինչ քաղաք աւազի կոր-զել ասել " թէ Աստուածք Բնա-կչաց ոչ համեցան ընդ ուխտ Սա-ւոյ Լորդ Բենկինգ ։" Իբրաւանք հզօրաց են զէնք իւրեանց , որքան հատանեն՝ այնքան և ունին ։

—◆—

Պէտք խաղաղութեան Եւրոպիոյ ։

Յանուն ազգիս խաղաղութեան՝ ընկեր մի թեթևաւս բարակի և նայեցաք ես

թշուառ ծծերս , և առաջ ասեալ զանազանութիւն ինչ յատուկ քաղաքին և երկրոյ յայլ ինչ սնոյթ , հետ 'ի միջոյ զետեղեալ բերն այն ինչ զեղջեալ իցէ յեռանդնանէն , և ապակի ճողոպ չեղչեղեալ մինչ թանալ բազմօքին. և ապա 'ի մէջ առեալ զթողեալ քամ- քանն մըջաժեայ դարձեալ մնեալ 'ի քայ որքան հնար իցէ զհետեւոտ խառ- նուրդն , և ապրեալ յանօթ ի ջրոյ լուսաւոր այնքան՝ մինչ բարձցի խաղա- ղութիւնն , և զկնի այնորիկ սեղ- մեալ ընդ մէջ կտաւոյ՝ զեր չորանալ 'ի աստղերի , զոր յայնժամ մարթ է վաճառել 'ի գործ . Յաւ չափու առա- ւելութեան իւրաքանչիւր քաղաքա- ցիք թշուառ խառնուրդին և յատու- կութեան բամբակին կարծի հրապարա- կել մի քան զմի զօրաւոր և բնակի և զի զեռ նոր է գիւտս այս . և զէս զեռ հանդամանք մնացականութեանն չեն 'ի փորձ առեալ , այսուհանդերձ է այնքան միայն կարելի 'ի նէս թողո յայտնանել՝ որքան հարկաւոր իցէ 'ի պէտս զգուշութեան , և մանաւանդ եւս 'ի կիր առնուլ ատոնց ամբարիշ- տաց զմեծ իմն զանազանութիւն .

ՄԱԴՐԱՍ

Ուրախութեամբ հրատարակեմք , զի Պատրաստն Հայոց Մադրասայ միջնորդութեամբ Պարոն Մանուկի Օրբելեան խնդրեաց բաժանորդ լի- նել Հայաստան Լրագրին. Իսկ մեք առ[illegible] ևս ամենեքեան Պատուելի Մ[illegible] րատեաց՝ նորին զայս մի հատիկ օրինակ ուղղակի 'ի Մադրաս ու- ղարկել , մեծարելով Ազ Կրթա- րանին Պատրաստին Հայոց ի Մադ- րաս , և զբել զարձեալ նորուն 'ի

հոգին. Երաշխաւորեան Ընկերութեան։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ
ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ
ԵՒ Հ. Հ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՔ

Յաջողեցաւ տնօրէնք որոց հրա- տարակութեան և զայն , զի Պա- րոն Յ. Ստեփանեան ի Բոմբայի ըն- թերցեալ ի թիւ 63 Ազգասիրիս թէ՝ Հոգեւան Հայրենասիրական Ուսում- նարանն ի Նոր Ջուղայ՝ կարօտի Անգղիարէն ուսուցչի . գրեաց առ մեզ միջնորդել ինքեան յայն պաշ- տօն . վասնորոյ և մեք գրեցաք առ Պարոնայս Արգար և Ընկերան ի Կալկաթա՝ օրինակ զայս ,

Աղեքս. Պարոնայց Արգար և Ընկ.

Ձերում Անգղիարէն գիր հաս առ իս ի Բոմբայե- ցւոյ , որոյ դրեալ է ազգաւ Հայ , հմուտ Անգղիա- կան բարբառոյ , որ ընթերցեալ եղեալ ի 65 թուոյ Ազգասիրիս թէ Հ. Հ. Ուսումնարանն ի Նոր Ջուղա- յայ՝ կարօտի Անգղիարէն ուսուցչի , մատուցանէ զինքն ի գործ , և խնդրէ ինձ յանձնել թէ որ- քան իցեն վարձքն որոշեալ առ այն . Մասնաւորապէս թէ աշխատութեան յառաջադիմութիւնն կանխի դրա- ւարարութեանէ վարժապետացն , չնորհ առնէք որոշակի յեշել զայն , զի և ես ծանուցից Պարոնին .

Մնամ՝ Աղեքս. Պարոնայց

Դեկտ. 13. 1846. Ձեր հրամանաց

Կալկաթա . խոնարհ ծառայ

Մեսրոպ Դ. Թաղիադեանց .

Օ որ մեծաւ բարեհամբաւութեամբ ըն- կալեալ , մանաւանդ թէ և զամ ըն- տիր Անգղիագիտութեան նամակին՝ որ առ մեզ , պատասխանեցին ինձ օրի- նակ զայս .

Յարգոյ Պարոն Մեսրոպ Դ. Թաղիադեանց

— Ի պատասխանի հրամանաց առ մեզ գրեալ 13 Թուով Դեկտեմբերի շատ ուրախացաք նամակիդ՝ առնեմք , որ յաւ վարժապետն իւր վարձքն ընդ

խաղ ունի, եթէ Աստուած ի վեր, և Աշխարհ ի խոնարհ համեմատեցին ընդ մասնաւոր նորա։ Մեք մասն այսր առ ալքին նաւուցն արտաքնոց ի վարժ Անգղիացեմանքեա Պարոնին՝ Պարսիկ Ղուկիա 360՝ տարին Էջմիածնական համառօտեալ, որ Պարոնն Պապադոպուլոսն հաղուդ լինելոց է ինքնին յարդ գինոյ մատակից իւրոց՝ ի Հայրենասիրական Ուսումնարանին նոր Ջուղայու։

Ծառայք հրամանաց ձեր առաքեալք

18 Փետր. 1846. Կալկաթա. (Ի) ՍՈՒՐԲ ԵՒ ՆՈ.

Զոր մեք օրինակեալ առաքեցաք ՚ի Բազմավէպն, և զարդիս ուրախուցաք ընթեռնուլ ՚ի նմանէ, զի եւ նա, և ունի փափաք գովելոյ Անգղիական փարձառութեան առաջեալ Հ. Հ. Ուսումնարանին։

Արդարև եթէ ուսումն իցէ որ Անգղիա երկրնմին կարէ ստանալ, ուրեմն աշխարհին պարտական եմք ոչ միայն շնորհակալութ շնթունք օրհնել ընծայնա Ադդասէր Հիմնադրաց, Վերակացուաց և Վարժապետաց տեսչաց Ուսումնարանին, այլ և Քաղաքի կառավարչէն ես ձեռնտու լինել։ Մեք ոչ կարէ զնոսա ածել, թէ այսպիսի մեծագործ և բարեգործ հաստատութիւն, մի կամ երկու ամս բան չէ։ Արդէն արդիւնք յառաջաց ինչեան ՚նորա ամենեքին մայեղեն թէ առա, և թէ ՚ի Ջուղա, ուրեմն եթէ կերպ ունիցիմք միայն զերախտարութեան ընդ Անգղիացւոց փառաց՝ հայոց հայրենիքին տալ պէտք է։

Առնելոյն Ադդասէր ծախսել ջանալութեան շնորհառուարեացէ թող Անգղիէն պարտինեալ յառաջադիմութեան. Արման տարուած յառաջ հասցէ թէ մասն կարող գրելոյ կայր, բայց այժմ երկրորինարար վարժարանք կան ՚ի Ջուղա, և բաց ՚ի մայրենէն յարգաւոր լեզուաց, թէ անգղիա և զՊարսից և զՀնդկական լեզուօք։ Ամենեքին ՚ի հոգին շնորհաց Աստուծոյ, որ փութով փթթեցին յուսումնարանս առն Բարձանողը Աստուածալայնք։ Խոհական խնամով, Արհնաւոր պատահեցին և ժողովուրդ Աստուածասէրք ՚ի զարդ աշխարհի և ՚ի հաւատոյ Տէրութեան Պարսից։

—ՄՈՍԿՈՎԱ. Զենդ-Հանրական Գնացաւ Նազարեան, ուսումնական ընկերացաք, զի Ռուսաց Լազարեանց (Տիֆլիզ) խոստանալ կառավարութեան նկատեալ առաջին դպրոց Մեծագոյն Արևելեան Ուսումնարանին, աշխատեն հրատարակել և մեծագոյն փոխադրութեամբ զօրաց քաջի մի եւ ևթ ապառ ՚ի խորին խորհրդ մնացեալ ընթերցող, որ ՚ի մեծ Հասարակ աղբերց Հայաստանի աշխարհին կատարեցին զօրացուցանել յարմար նորա, և ինքն ոչ մի երկարակց ՚ի բաց ծառայեցեալ փախուստ։

—Հրաշագեղ թղթակերպ ՚ի մէջ Բաւարիոյ՝ եհաս այսր, և ոչ ինչ նոր և գիտնական երևոյ, քան թէ զայն՝ զի Անգղիա և Փարիզ որ մեծ խոր հնարագէտ, զարդարեն Լոնտ Պարմեցւոյն մեծամբ ընդ. եւ. Կղզեացն Արևելից և Հնդկաց Հիւսիսային Օրութեանց վասն հրատարակութեան Քաղաքին Կալկաթէ, որպէս թէ ինքնագոյն իշխանութիւն նորա ամենայն ազգաց ինչ քաղաքական ազատութեանց ինչ խնդրոյ։ Բայց եթէ Հիւսիսային Օրութիւնք զօրացեալ ինչ զայս միաբանութիւն կամ ոչ՝ թողումք ժամանակին յայտնելոյ։

—ՄԻՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕՐՈՒԹԵԱՆՑ Այն ինչ կարող էր զայս ժողովրդեան ամերիկեան կառավարութեան յԱնգղիոյ աշխարհի, և հաւանի թէ փոյթ ունիք է ընդդիմանալ՝ որք ամերիկեան ամբողջութեան Անգղիոյ զմիահարկաւն մանաւանդ յաղթելոյ։

ՄՈՐԻՍ

Նշխարաց միայն պարծէր առայ աշխարհի գեղը գծուեալ Մանչըստըր երբ անգղիականաց գործոց ։ և քաղաքին մեխանիկ ։ Զարմանալ ՚ի Պալատխանէն ՚ի հրապարակն Ամերիկացւոց ՚ի խորչ ինչ գաղափարի արուեստից հրեղէն ինչ ձեռնարկութեան հոյակապ յայտ ։ և յետոյ երեք գծեալ Բոյլ Հայաստանի Հայաստանի անուն երկիր Եգիպտոս ։ Ընկերք Մայր գրոց ։ և մայր ամենայն աստուածութեանց ։ ոչ ուրեք յիշակի ՚ի Հնդկաստանի երևալ ։ Թէ բերէր կամ բերէ զնմին ։ ամենայն և այնպէս ՚ի գիրս Մախիթարայ Բժշկի տրամածերոյ ընթերցմունք ։ Թէ «Չիմաճե» (ծաղիկ) զնմանայն չորեքին ունի ։ Մաճառն մարդոց մեռ է ։ կամէ որ ի քաղաքն բուսանի ՚ի Հանդիսան աշխարհն «Ալին» Համեմատելին ի առնմանս Բարեկամի՝ յարկանաց հրաւիրաց ՚նորա ։

—•—

Վաճառականական

ՊԻՆԸՆԳ. Ըստ աստանօրեայ հաշ. Դ. էջ 31. Յայտարարն Տեղեկագրաց՝ ած. ամենայն բրինձ ։ զամբիղ ։ երկաթ ։ ծխախոտ Թ ուղտի ։ կտաւեղէնք Ամերիկացւոց և Անգղիոյ ։ ձէթ ։ շաքար ։ աղի ։ պղինձ ։ ձէք ։ սուրճի Բաւազոյ ։ ապխտուած մանրավաճառութիւնք Անգղիացւոց ։ Ամերիկացւոց ։ Անգղիոյ և այլոցին կղզեաց ։ և դրամք ։ ՚Ի Մասուլայ՝ ած. բնդերթմար ։ բրինձ ։ գինի ։ Թեյք ։ շաքիլ ։ ծխախոտ Թ ուղտի ։ կտաւեղէնք Ամերիկացւոց և Անգղիոյ ։ ձէթ ։ շաքար աղանձ ։ մանրավաճառութիւնք այլոցին կղզեաց և դրամք ։ ՚Ի Ամերիկայէ՝ ած. [illegible] ։ Բնձաչուղի ։ բլզգեխար ։ բրինձ Թաշնոց ։ բորակ ։ բրինձ ։ գործիքներ ։ գինի ։ երկաթ ։ Թէք ։ շաքիլ ։ Թէյ ։ ժամանք փղի ։ [illegible] խաղալեաց ձկան ։ խաշխ ։ ծխախոտ ։ կոշի գործոց ։ կաշուի ։ կտակագ ։ կտաւեղէնք Ամերիկացւոց ։ ձէթ ։ մետաքսիս ։ մետաքսեղէնք Ամերիկացւոց և Անգղիոյ ։ շաքար ։ սուրճ ։ աւելն ։ բուրդ ։ պղպեղ պղպեղատ ։ ջնաց ։ ջնանութիւն ։ ատամնատ փաղի ։ ցորեան ։ փետուրք թռչնոց ։ մանրավաճառութիւնք Անգղիացւոց ։ Ամերիկացւոց Անգղիոյ և այլոցին կղզեաց և դրամք ։

՚Ի վերջինքեալ ժամանակս [illegible] յայտնի եղև ։ թէ առաւել Պիննանգայ առևտրականին է ։ քան որում Թագաւորքն ՚ի մուծեալ անտի տաւել զան զհատուածոյ պէտս նորա կրին ՚ի պէտսլս կարմնոյ աշխարհն ։ Համբաւեալ Թագաւորին մի և ՚ի կարծ մեծաքեն վաճառաց ։ յորմէ Ամերիկացիք եկին ընդունիլ զօրութեան ։ Բայց այժմ յորժամ ծովաւոր ՚ի բերանոց ծովակալութեան Թաշնոյ երկրէ ։ յորմէ չէին ՚նա նաւքեան գոյն ՚ի ծոցս և ՚ի ծովեզերեան յերանց ։ Ուստի նա այս երկրի զանձն գոյն երկրին ։ ոչ զանգատի ՚ի կարմնոյ զնոր մինչև մանուկ նորա զարձեալ յաջողութեան նոցա ազատութիւն ։ Ընդ բնակչացն աւագին անգամ ապրանաց է երեք գաւառաց բնակութեան և մարդաբնակութեան ։ Ըստ գրեանցն ՚ի աշխատանաց անցեալ ի 4,000 Անգղիացւոց փոխոյ ։

Գինին ամենայն ևեթ բերելոյ ՚ի կարևորոյ ՚ի միւս ամի է առաւել քան զինչ զարդիւք Հայոց առևտի ։ Ըստ առաջին վաճառական գործոց է կալեալ ՚ի ձեռս Տերութեան ։ Յառաջին ժամանակս երբ առաջնորդ քաղաքին ամենայն նաւաց էր ։ մի ամենայն կշռոյ մի միջոցին գաւառաց զկարգոց երկրիւք ՚ի նոյն վաճառեր 2,000 մարդիկ ՚ի նորոյն Անգղիոյ ։ այլ

երրեւ կոզորդն տարածեալս ցքան կամ՝ ցքան և երկու. Հազար արհեստ արժէքն բազմաց ունեմն. և զօրքն փոխանակեան մեան 'ի ձեռն մեքենայս պատճառաց Նաբուքոդոնոսորեանն, յոր յաւուրս յայտնի երանէ գիտն ամենայն, է 700 մղոնի առ ամբողջ. և սարինաղայն՝ 300 մղոնի.

Շուպառութիւնն ուտելոյն ծխելոյ դողեւխիթ հետեւ դոյս զօրանաց յաւէտ առ Ալենեացի և Մ՝արայի բանակեր կայ այն. և ամբեկան ծախքն նորին, թէ 'ի Պինանդ. և թէ 'ի զուառին Վ՝ելեւալեայ՝ն 100 տարեկայ, թէ և յայտնապէս մինչ մինչ վաճառեալն յաղատաւորեալ կարողաւորէ անուն՝ ոչ է ուսեալ քան զի բնաւ. Ընդ որ, չունեմն և փոփոխեալ բան զամենայն մենախանձութիւնս հնարաւոր մարդկեղէն խելօք՝ է ամենայն մանաւանդ, այսպէս փակեալ 'ի ձեռին Տէրութեան, որ է միայն կարող ծանօթագոյն 'ի ամենեւին պահելոյ զմեծամեծ պետս, յոր չծնարեալ առաքելոյն մարդիկ հասուցանել անձանց չափաւորաց կերպաւորութեամբ նորին. Ըստ որում գի՛ ոչ այս մեաց՝ զոր մարդկային ազատութիւնն վեր 'ի վայր ոչ արար. ընութիւնն զմեկին 'ի այլ.ոտ զերծէրեալ պարգեւեաց. ժամ մերձ եհան ամենի հետ արքայութեան առ 'ի չարմելոյ դիւեղանակեալ զորօ.ին բեր՛ նուաղեցուցեալ անկանել. և կամ առ 'ի զանձն թագ. րութեամբ անդրան առնելոյ. զի մի դդ.ոյէ զաղանութիւնն հզօր բանից ազդարարն խղճի.

Մ՝անրամասնութիւնն ամենայն 'ի Պինանդ. է կարուած առեալ 'ի վարձու 'ի ձեռաց Տէրութեան հրապարակաւ յանդուգն, յորմէ հանեն՝ ամ յեկամուտ իւր 18.000 մղոնի առ տարին. և մերթ՝ առաւել. Ս՝ամն չհարհեւոյ զարմանալութիւնս զայս՝ Վ՝արձաւորն առ Հասարակապէս 600 մղոնի. սակս միոյ տարւոյ. յորմէ եփեալ 'նորա՝ առնէ գիրեր.ո անդամոր սաօգին և. երկրորդ. կամ՝ ուտելի և ծխելի. եղեալ միանգամայն 60 բաթի զօ.ս. Փաստարատեալ այս հաշուօ, կամ՝ ամփոփ՝ վաճառելի 12 Պինձոյ առ մի հաճ, հասարար եղելոյ 1.440 մղոնի առ տարի. կամ՝ 43.200 մղոնի սակս 30 տարեաց՝ մինչ մինչ վաճառելոց յայտնապէս՝ յանհնագս երկարատև ամաց. Հարեկան ծախքն պատսպարեալ անձրեւաժամ կարողին ամէն լինել 4.000 մղոնի. որոյ եթէ զուծարեալ 'ի միասին ընդ 18.000 մղոնից վճարելոց 'ի կողմանէ որէ ամենայն Տէրութեանն 'ի վարձ կալուածոյն և ընդ նոյնքան արժէից 30 տարեաց ամփոփի բանակցի միահամուռ յօրաւորեալ 43.200 դահեկանի, չահն միայն ամի եղեալ յայս աղքատաց մենաշնորհատութեանն ոչ լինի առաւել քան 93.200 մղոնի. այսպէս կարի անհամեմատ բազմապատիկ վաճառողն ամենայն յանձն առելոյ. Ըստ առաւել անդրաջման եղեւ այսր ձեռնարկութեան այն է, զի մերթ պատահի մեծագոյն մենավաճառին բազմօք վնասել. կամ ոչ ինչ շահել՝ յաղագս գաղտնի վաճառականաց դէպսն. որք արգել լինելոյ նոցա քաշել բաց բաւականին զօրութեամբ 'ի բազում գրագոց և 'ի մեծամեծ ուղեւորաց նորոց.

Ըստ այսմ հաշուի Ալենեացի և Մ՝արայի վաճառողքն Պինանդայ և զուառին Վ՝ելեւալեայ հասուցանեն 'ի միում ամի 144.000 մղոնի, կամ 316.800 ռուփի 'ի սակս 100 տարեաց ազգագրական հետեւողաց ծախուց

յայտնիկ վայելս . ուտելով և ծխելով առել վասն զանձին որպիսութեանն ամբոխս ամենեցուն ։

Անգղիական արժողութիւնն միոյ արկեղ ափիոնի՝ Բենկալեան Ընկերութեանն Արեւելեան Հնդկաց՝ ոչ է առաւել քան զերկերիւր ռուփի . և զինն որոյն հասանէ մերթ մինչ 'ի 1500 ռուփի յաճուրդ Տէրութեան 'ի Կալկաթա . հազիւ երբեմն ցածնու 'ի 1000 ռուփի ։ Ըստ այսմ միջին գինն , որով գնեն այս վաճառս 'ի Բանգալա՝ լինի 1250 հաստատապէս , յառաջ բերելով միոյ արկեղ զշահ ոչ առաւել քան զ1050 ռուփի՝ հաւասար 25100000 ռուփեաց ծախելոց 'ի 22000 արկեղաց՝ յաճախագոյն հանելոց ամենայն ամի ամի ։

Թէպէտև փակումն առեւտրոյ մահաբեր ափիոնի 'ի սահման Մենավաճառութեան չև ցանկալ զխստաւորութիւն բարի , Պետութիւն որ զԲրիտանիկութիւն զաւանի , անդրանիկ լինել ոչ կարէ 'ի մեծն . որովայն շահաւորութեան 'ոջին , և որ հաւանական է առաջիկայն պատրաստութեան այսչափ բնականութեան մաճառելոյ ։ Որ ինչ ինչ մնա ևս հաստատելիութեան պահապանելիական և ակզա՛ կեւոց , քարոզ և բռնկելոց . եթէ մի հանել զարշիկն հետևթոց բաւական եղէ արդշաութեան միոյ ռուբլի , ուրեմն բանի աղեաւորի և ցուցակն պարտի լինել կառավարութեան և ծախուց (2112000000) հանդերձ ամի ամի յաշխարհն Անգղիացւոց և 'ի մէջն Մարդկացւոց ։ Ըստ պատմագրութեան Չինաստանութեան բարձրագոյնք քան զմիլիոն բարբառ բանի՝ խօսողացն զոհիւնքն կեանց ։ Թէև բևս զկեանս պատմական նոցայ ցանկալեաց առևտրոյ հասարակութեան ։ Միով՝

ընծայելոցն արդարութեան հաշտութեան վաստակաւորաց զանելոյ 'ի մշակութեանն մերոյն . իսկ այս կամօքն 'ի նշխ մասնել ընդ քաղաքացի չինացւոց ծախելոց 'ի ծախելոյ բարբառեց՝ ներելոյս յանտանական արդեայութիւն ։

Անձն և Անգղիացի երեսին գրչով անուն՝ 'ի խօսել խորհրդոց ընմենավաճառութեան ափիոնի 'ի Պենանգ՝ ցուցին ոչ սակաւ քան չորս հազար ռուփիս իբր յառաջ եկեալս 'ի վաճառելոյ պարապելով կառավարելոյ , և հրապարակն զինթերցողս ընդ դիւանագրական ծանօթութեամբ խորհրդոց ։ Այսպ կամ թէպէտ էին զնահատութիւն խորհրդոց 'ի պաշտօն . և կամ փոյթ կալան ոչ այնքան կութեան հասանել 'ի վերայ , որքան ինչ Նապոլէոն և Հետագայոց անհաւատալի բանիւք հանդէպ ընծայել ըզ պատմութիւնն խորհրդոց անձանց հետագայոց ։

Ըստ 'ի ամենայն գաւառս Չինաց և զրկանաց ծախելոց 'ի վաճառս պատճառաց 'ի մէջ հասարակաց՝ յետ գործ է առաջիկայ Տէրութիւն և զմենավաճառութիւնն արդեաց . որպէս փոխ (ըստ հանդերձ անցից Հնդկայքն բնաւ իրիք . որ ունի զօրութիւն արդեանց , և է չափաւորութիւն անհատ 'ի քաղաք անհատին ազգաց Տեղայնոց ։) Մալուա (արդեւ ցուցից ընդհանուր իրիք ։) և Բենգալ (առընթացիկ ուսեալց և ծախելոց իրիք) և զրաւականն է , զոր ամի ամի ամբողջ 'ի վաճառ՝ հանդերձ քանակ իրաց վաճառելոց 'ի Չինաստան ։ Իբրև անհատ այսպիսի էին յառաջիկայ ամի 1846 ըստ հետագայ վաճառուցն ։

Մալուա	910	Անգղիական արկղ
Մեծ	760	
Միաւքի և բարեք	150	

Գաւառականութիւն...... 85 ....
Շուկայ .... 70 ....
3.475 .... կամ

45,700 Մասուչէ, առ տարին ։

Կառավարութիւնն Պէնսիլվանիոյ և առանց հարկի, և երկամնեակին վաճառոց ոչ մաքսին ։

Սահմանն Պէնսիլվանիոյ, որ գրութիւնն առանէլ միջակին է ½ հաւաքեցին յայտ զասարկաւս կայ-գւոյն՝ յետոյ գտանելով զմի ծ մասն վաճառականութեան նորա . այլ առ-կային յաւուրն և մեծամեծ, զի և-ռանդին ձեռնարկութեան անկեալ 'ի սերտ բարեկաց յանցեալ հինգ ամաց հետ է՝ 'ի մշակութիւն երկրի շահա-բերութ՝ մանաւանդ 'ի հանքերանց դաւառին՝ ունի պարծեալ զօրա-ցուցանել զաւանառ նորին ։

―•◆•―

Ա, Զ, Դ

Առ Պատուելի Ազգ իմ

ՔԱՆԻ ամօք յառաջ տուի առա-ջի Պատուելի Ազգի իմում յայտա-րարութիւն ՃԱՆԱՊԱՐ-ՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ իմոյ 'ի զանա-զան մասունս աշխարհի, բայց ոչ յաջողեցաւ գործն իմ յայն-ժամ . դարձիս թէ վասն հա-սարակաց յօգուտոց իմոց յԱզ-գասիրի միջում, և 'ի Հայրենասի-րին Զմիւռնիոյ . թէ Պատմու-թեան Պարսից, և թէ Սօս և Սոնդիպի Երգոց իմոց շարժեալ բարձանց 'ի Բարեկամաց թէ առտ և թէ յայլուր, յորժամ մասու-նս իմն միջոցաւ Ազգասիրիս հրա-տարակել զայն խորհ հին և նոր աշխարհագրական և պատ-մական անուանս յանուանս իմն մեկնութեան. Բայց որովհետև ար-տադրել զայսպիսի իմն 'ի հրա-տարակութիւն՝ բաւական զօր-ութիւն և կանխապատրաստութիւն պար-ծիմ, և առանձին տպագրել ծա-խուց մեծամեծաց կարօտէր, վաս-ն որոյ առաջարկեցաւ ամապատ առ ամապատ ամսաթերթով 'ի լոյս ընծայել ։

Պայմանք ։

Ա. Թիւ եկեղ ամսական տետրակին լինի եր-կուտասանամեայ 36

Բ. Իւրաքանչիւր տետրակի գին հատանի կուսմամբ Ռուփի մի 1

Գ. Թուղթն՝ որպէս և Տպագրութիւն

Դ. Եթէ բաւականին լինի Սպառնաւորութիւն մի-այն ծախուց Տպագրանին՝ սկսանի գործն ։

Դ. Բաժանորդին չնորն արտայէ հրատարակել զգիտութիւն իւր ցանկոյ գործոյն ։

Ե. Յետ ամիս մի կամ երկու յաւարտ հրատարակելոյն, եթէ անուանի մնան ինչ՝ կատարելի գործն, բաց որոշեալ յօրինաւ և 'ի մնան գերի հա-լին, որ կարեն՝ չնորհակալ լինել վասն աշխատութեան, այլ ոչ ստանալ և միւսոյնն ։

Զ. Աւելորդ 100էն յաւելեալ բաժանորդութիւնն ոյնքան և գին Ռուփեաւ 'ի նուազել ոմն ։

Պատուելի Ազգի իմում
Ամենախոնարհ ծառայ
Մեսրոպ Դ. Թաղիադեանց ։

Գնահատական ձայնիւ հրատարա-կեմք, զի մինչ ցարդ թէև Ազգասէրն և Հայրենասէր Բարեկամացս միայն 'ի Կալկաթա ունէր մինչ ցյետն և հինգ օրինակս Ազգասիրիս, զի և Բարեկամք և սիրելիք մեր յայլ և այլ կողմա-նացս աշխարհի չառն տարածեն այն-պէս նպաստաւորացս լինել մեզ, որ-պէս զի կարասցուք սկսանել զգործն 'ի փառս Աշխարհի և Ազգի մերոյ ։

―•◆•―

ՏՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐ

ԾՆՈՒՆԴ

Տիկին Մարիամ Ալէքսան Յ. Արզումանեան ծնաւ Արու զաւակ մի, 'ի 23 ամսոյս ։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ
Մ. Դ. Թաղիադեանց Վ[illegible]